

Ольвінська Ю.О.

к.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет (Україна)

Ісаєв С.Р.

здобувач першого (бакалаврського) рівня ВО

Одеський національний економічний університет (Україна)

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Ефективна реалізація конкурентної політики будь-якої держави залежить в першу чергу від засобів її реалізації.

Відповідно до правових форм, у нашій державі застосовуються механізми конкурентної політики, що реалізуються різними правовим засобам, головним чином через діяльність Антимонопольного комітету України. Для аналізу засобів реалізації конкурентної політики в Україні використаємо дані річних звітів Антимонопольного комітету України, й зробимо відповідні висновки про ефективність діяльності даного органу й наявного антимонопольного законодавства, а також механізмів його реалізації. Отже, проаналізуємо основні показники діяльності органів Антимонопольного комітету України за останні роки (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності органів Антимонопольного комітету України за період 2020-2022 рр.

Основні показники діяльності органів АМКУ	Роки			Відхилення					
				Абсолютне, (+/-)			Відносне, %		
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020
Припинено порушень, од	1625	1675	611	50	-1064	-1014	3,1	-63,5	-62,4
Опрацьовано нормативно-правових актів та рішень комітетом, од	1081	1243	381	162	-862	-700	15,0	-69,3	-64,8
Кількість скарг, що надійшла на розгляд, од	12307	14828	3865	2521	-10963	-8442	20,5	-73,9	-68,6
Накладено штрафів за порушення антимонопольного законодавства, млрд. грн	-17,5	7,2	0,6	24,7	-6,6	18,1	-141,1	-91,7	-103,4
Економічна ефективність отримана в наслідок дій органу (якісний показник діяльності), млрд. грн	4,6	5,2	5,3	0,6	0,1	0,7	13,0	1,9	15,2
Сума оплачених штрафів та пені, млрд грн	0,1	0,5	0,3	0,4	-0,2	0,2	400,0	-40,0	200,0

Джерело: складено за матеріалами [1]

Як видно із даних таблиці 1, у 2022 році органами Антимонопольного комітету України було припинено лише 611 од. порушень, що на 1014 од. менше, ніж було припинено в 2020 році. Вважаємо, що це є позитивним явищем, адже, можна сказати, свідчить про певний прогрес у забезпеченні дотримання антимонопольного законодавства держави, а також зменшення різного роду недобросовісних практик, що обмежують конкуренцію. В свою чергу, такі зміни можуть передувати створенню більш сприятливого конкурентного середовища в державі, яке стимулюватиме розвиток підприємництва, інновації, а також економічний розвиток нашої держави загалом.

У 2021 році спостерігається збільшення кількості опрацьованих нормативно-правових актів та рішень органами Антимонопольного комітету України, що вказує на збільшення обсягу їх роботи, а також підвищення інтересів до розвитку конкуренції й використання більш жорстких антимонопольних заходів.

Проте вже в 2022 році кількість опрацьованих нормативно-правових актів та рішень органами Антимонопольного комітету України суттєво зменшилась (аж на 862 од.) у порівнянні із їх кількістю у попередньому році, що вказує на суттєве зменшення обсягу проведених робіт, можливо спричинених війною. Однак, зауважимо, що сам по собі даний показник не виступає у ролі безумовного індикатора ефективності роботи органів Антимонопольного комітету України, а тому важливо також аналізувати не лише кількість, але й якість прийнятих рішень (результати) і їх вплив на конкуренцію.

Що ж стосується скарг, що надійшли на розгляд органам Антимонопольного комітету України, то у 2021 році їх число збільшилось (на 2521 од.), а у 2022 році суттєво зменшилось (на 10963 од.). Дане явище можна пояснити підвищенням ефективності заходів із контролю за належним дотриманням антимонопольного законодавства, підвищення соціальної свідомості суб'єктів господарської діяльності, або ж зменшення їх рівня активності в поданні даних скарг за порушення антимонопольного законодавства тощо. Упродовж 2020-2022 рр. спостерігається висока динаміка зміни суми накладених штрафів суб'єктам господарювання за порушення чинного антимонопольного законодавства.

Так, у 2021 році даний показник діяльності органів Антимонопольного комітету України покращився на 141,1%, а в 2022 році зменшився на 6,6%. Причиною цього могло стати поліпшення ефективності заходів й інструментів із контролю, а також превентивних заходів щодо дотримання антимонопольного законодавства, або зниження активності органу антимонопольного контролю у застосуванні штрафів (санкцій).

Показник економічна ефективність отримана в наслідок дій антимонопольного органу, тобто якісний показник діяльності упродовж 2020-2022 рр. збільшився на 15,2% (збільшувався у 2021 й 2022 році відповідно на 13,0% й 1,9%), що загалом вказує на доволі позитивний вплив даного органу на розвиток економіки, а також конкурентне середовище нашої держави, адже свідчить про значну успішність заходів у процесі боротьби із монополізацією ринків, посилення ефективності захисту конкуренції й інтересів споживачів.

Збільшення суми сплачених штрафів та пені порушниками антимонопольного законодавства України за період 2020-2022 рр. вказує на посилення контролю й ефективність застосування штрафних санкцій органами Антимонопольного комітету

України, а також судовими органами у відношенні учасників ринку, які вчинили антиконкурентні дії. Таким чином, в цілому виходячи із основних показників діяльності органів Антимонопольного комітету України, робимо висновок про їх успішну діяльність, ефективність, а також позитивний вплив на розвиток конкуренції.

Антимонопольний комітет України відповідає за важливі питання, що стосуються належного контролю за концентрацією підприємств, а також належною реалізацією конкурентної політики у даній сфері. Даний орган, аналізує усі заяви, що надходять від суб'єктів господарювання із проханням про концентрацію, проводить ретельний розгляд справ, а також, в результаті, приймає рішення щодо дозволу чи заборони концентрації. Динаміка кількості заяв, розглянутих упродовж 2017-2022 рр. органами Комітету у процесі контролю за концентрацією суб'єктів господарювання подано на рис 1.

Впродовж 2017-2022 рр. кількість заяв, розглянутих органами Комітету у процесі контролю за концентрацією суб'єктів господарювання постійно змінювалась (за винятком 2018 і 2019 років). Найбільше заяв було розглянуто у 2021 році (879), а найменше у 2022 році (530), що на 39,7% менше, ніж у попередньому році.

Рис. 1. Динаміка кількості заяв, розглянутих органами антимонопольного комітету України у процесі контролю за концентрацією суб'єктів господарювання за період 2017-2022 рр.

(Джерело: складено автором за даними [1])

Далі проведемо аналіз розподілу наданих дозволів на концентрацію суб'єктів господарювання за видами (рис. 2)

Як видно із рис. 2, упродовж 2017-2022 рр. найбільше дозволів на концентрацію давалось на придбання акцій (часток, паїв). У період 2017-2021 рр. кількість даних дозволів коливалась у межах 68,3-81,4% від загальної кількості наданих дозволів на концентрацію, а в 2022 році скоротилась до 40,1%.

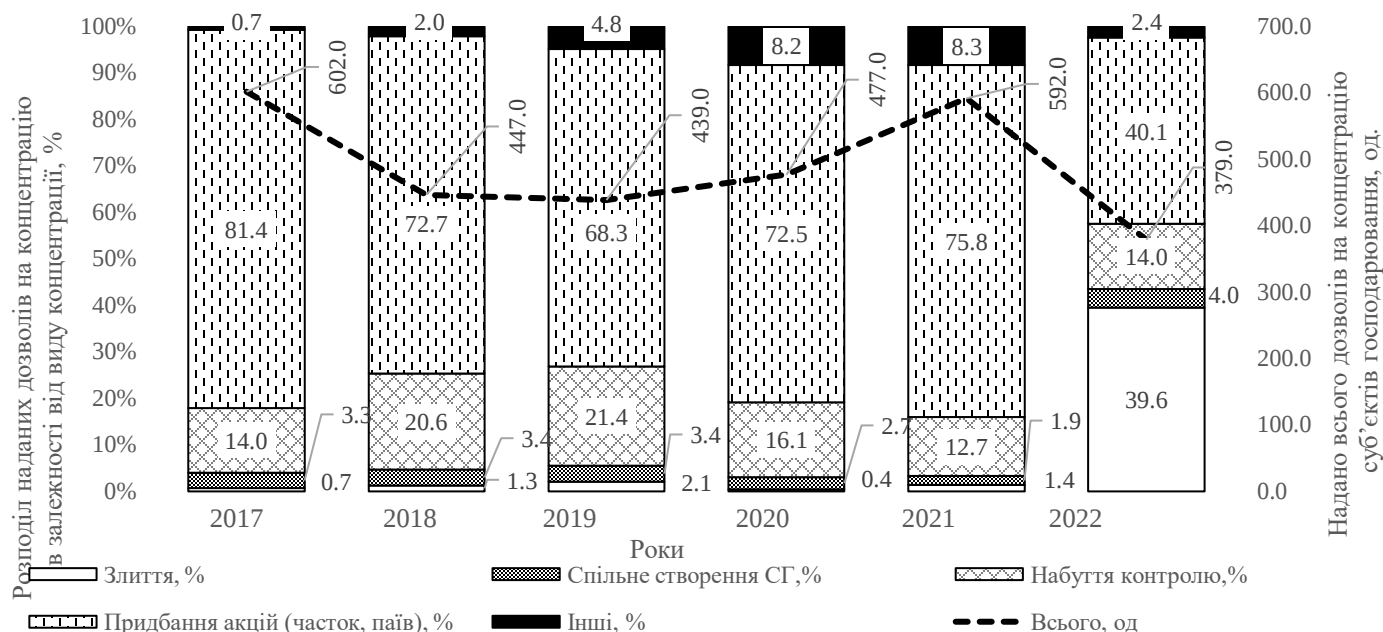

Рис. 2. Динаміка розподілу наданих дозволів на концентрацію суб'єктів господарювання за період 2017-2022 рр.

Джерело: складено автором за даними [1]

Також вагома частка дозволів на концентрацію у даний період давалась на набуття суб'єктами господарювання контролю (становила 12,7-21,4% від обсягу наданих дозволів). Варто зауважити, що у 2022 році значно зросла, у порівнянні із попередніми роками, кількість дозволів на злиття суб'єктів господарювання у структурі всього наданих дозволів на концентрацію (становила 39,6%).

Загалом проаналізована динаміка розподілу наданих дозволів на концентрацію суб'єктів господарювання може бути свідченням зміни кількості заявок в залежності від періоду економічного розвитку (зростання) держави, саме тоді, коли відбуваються певні значні структурні зміни в окремій галузі або ринках.

На основі проведеного аналізу можемо стверджувати, що правові форми, а також засоби реалізації конкурентної політики в нашій державі є досить ефективними, а діяльність Антимонопольного комітету України свідчить про належний нагляд й контроль за дотриманням оптимального рівня конкуренції в державі, а також відповідність діяльності суб'єктів господарювання положенням діючого антимонопольного законодавства.

Список використаних джерел

1. Звіти Антимонопольного комітету України. URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2021>.